

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV BRATISLAVA**

**VZDELÁVACÍ PROGRAM
PRE ŽIAKOV S PORUCHAMI SPRÁVANIA
ISCED 1 primárne vzdelávanie
ISCED 2 nižšie sekundárne vzdelávanie
ISCED 2C nižšie stredné odborné vzdelávanie
ISCED 2C stredné odborné vzdelávanie
ISCED 3 sekundárne vzdelávanie**

**Vzdelávací program ako súčasť štátneho vzdelávacieho programu
schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
pod číslom CD-2008-18550/39582-1:914 dňa 26. mája 2009**

OBSAH

Úvod.....	3
1. Ciele výchovy a vzdelávania.....	3
2. Stupeň vzdelania.....	4
3. Profil absolventa.....	4
4. Vzdelávacie oblasti a prierezové témy.....	4
5. Špecifiká výchovy a vzdelávania.....	4
6. Vzdelávacie štandardy.....	5
7. Rámcové učebné plány.....	5
7.1 Základná škola pri reedukačnom centre, diagnostické triedy pri diagnostickom centre do 15. rokov veku.....	5
7.2 Diagnostické triedy pri diagnostickom centre od 15. rokov veku.....	6
8. Organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie.....	6
8.1 Vzdelávanie v diagnostických triedach pri diagnostickom centre a v reedukačnom centre.....	6
8.2 Vzdelávanie formou individuálnej integrácie.....	6
9. Povinné personálne zabezpečenie.....	8
10. Povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie.....	8
11. Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia v škole.....	8
12. Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov.....	9

ÚVOD

V zmysle §94 ods.2 písm. l) zákona č.245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon č. 245/2008 Z.z.) sa pri výchove o vzdelávaní žiakov s poruchami správania postupuje podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s poruchami správania. Vzdelávací program pre žiakov s poruchami správania je súčasťou všeobecne platných štátnych vzdelávacích programov pre jednotlivé stupne vzdelávania..

Pod poruchami správania rozumieme skupinu porúch premietajúcich sa najmä do sociálnych vzťahov jednotlivca a spoločnosti, kde dochádza opakovane a trvalo k aktívnemu a závažnému porušovaniu spoločensky akceptovaných morálnych alebo aj právnych noriem, pričom jedinec ešte nie je alebo v plnom rozsahu nie je právne zodpovedný. Vznik a vývin porúch správania je komplexne podmienený mnohými faktormi, u väčšiny prípadov majú primárny význam činitele sociálneho charakteru. V prípade, že je porucha správania kombinovaná s poruchou aktivity a pozornosti, ide o poruchu správania hyperkinetickú (MKCH – 10).

Vzdelávací program je určený pre **žiakov s poruchami správania**, ktorí sa vzdelávajú

- v diagnostických triedach pri diagnostickom centre do 15. rokov veku,
- v diagnostických triedach pri diagnostickom centre od 15. rokov veku,
- v základnej škole pri reedukačnom centre,
- v strednej odbornej škole pri reedukačnom centre,
- formou individuálnej integrácie v bežnej základnej alebo strednej škole.

Vzdelávací program je určený aj pre **žiakov s poruchami správania s mentálnym postihnutím**, ktorí sa vzdelávajú v diagnostickej triede pri diagnostickom centre pre žiakov od 15. rokov veku.

Vzdelávanie žiakov s poruchami správania v primárnom a nižšom sekundárnom stupni podľa tohto vzdelávacieho programu ich pripravuje na vzdelávanie na akejkoľvek strednej škole s prihliadnutím na ich schopnosti a možnosť vykonávať zvolenú profesiu.

Špecifiká vzdelávania rozpracovávajú školy vo svojich školských vzdelávacích programoch pričom zohľadňujú špecifiká práce v špeciálnych výchovných zariadeniach, ktorými sú najmä

- a) diagnostika a reedukácia narušeného sociálneho, mravného a emocionálneho vývinu ako hlavný cieľ práce špeciálnych výchovných zariadení
- b) časovo limitovaný pobyt dieťaťa (klienta)

1. Ciele výchovy a vzdelávania

Ciele výchovy a vzdelávania sú v súlade s cieľmi výchovy a vzdelávania podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre 1. stupeň základnej školy ISCED 1, Štátneho vzdelávacieho programu pre 2. stupeň základnej školy ISCED 2 a štátnych vzdelávacích programov pre jednotlivé učebné odbory ISCED 2C a 3C, prípadne študijné odbory ISCED 3A.

Špecifickými cieľmi sú

- špeciálnopedagogická diagnostika stavu vzdelanosti, vedomostí, zručností, návykov a vývinu vlastností osobnosti,
- reedukácia narušeného vývinu vlastností osobnosti vo vzťahu k učeniu, správaniu, práci a narušeného psychosociálneho a emocionálneho vývinu.

2. Stupeň vzdelania

Stupeň vzdelania je definovaný v Štátnom vzdelávacom programe pre 1. stupeň základnej školy ISCED 1, v Štátnom vzdelávacom programe pre 2. stupeň základnej školy ISCED 2, v štátnych vzdelávacích programoch pre jednotlivé učebné odbory ISCED 2C, 3C, prípadne študijné odbory ISCED 3A..

Žiak s poruchou správania v reedukačnom centre pokračuje vo vzdelávaní v príprave na povolanie na úrovniach ISCED 2C, 3C podľa štátnych vzdelávacích programov príslušných učebných, prípadne študijných odborov 3A.

Žiak, ktorý absolvoval 1-ročnú základnú odbornú prípravu v reedukačnom centre na úrovni 2C, získava osvedčenie o absolvovaní časti vzdelávacieho programu. Absolvent môže vstúpiť priamo na trh práce ako pracovná sila s minimálnou odbornou kvalifikáciou alebo po úspešnom ukončení doplnkového kurzu, ktorým ukončí II. stupeň základnej školy pokračovať vo vzdelávacom programe na úrovni ISCED 3C.

Diagnostické triedy pri diagnostickom centre nevydávajú žiakom vysvedčenia.

3. Profil absolventa

Profil absolventa je definovaný v Štátnom vzdelávacom programe pre 1. stupeň základnej školy ISCED 1, v Štátnom vzdelávacom programe pre 2. stupeň základnej školy ISCED 2 a v štátnych vzdelávacích programoch pre jednotlivé učebné odbory ISCED 2C, 3C, prípadne pre študijné odbory ISCED 3A..

4. Vzdelávacie oblasti a prierezové témy

Vzdelávacie oblasti a prierezové témy sú totožné so vzdelávacími oblasťami a prierezovými témami podľa v Štátneho vzdelávacieho programu pre 1. stupeň základnej školy ISCED 1, podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre 2. stupeň základnej školy ISCED 2 a podľa štátnych vzdelávacích programov pre jednotlivé učebné odbory ISCED 2C, 3C, prípadne študijných odborov ISCED 3A..

5. Špecifiká výchovy a vzdelávania

Vzdelávanie žiaka s poruchou správania si vyžaduje koordinovaný tímový prístup učiteľa, psychológa, špeciálneho pedagóga, liečebného pedagóga, lekára a ďalších odborníkov podľa potreby. Špecifiká vzdelávania je potrebné uplatňovať v individuálnom rozsahu a podľa individuálnych potrieb žiakov vo všetkých formách vzdelávania nasledovne:

- všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôbujú individuálnym osobitostiam žiakov s poruchami správania,

- žiak s poruchami správania, ktorý nemôže plniť požiadavky príslušných vzdelávacích oblastí a štandardov, sa vzdeláva podľa individuálneho vzdelávacieho programu,
- voliteľné hodiny je možné využiť aj na intenzívne vzdelávanie v určitej vzdelávacej oblasti v rámci individuálneho vzdelávacieho programu žiaka,
- v prípade individuálnej integrácie v bežnej triede základnej, resp. strednej školy môže školský špeciálny pedagóg alebo liečebný pedagóg na vyučovacích hodinách podľa potreby pracovať so žiakom / žiakmi s poruchami správania individuálne alebo v skupinkách podľa individuálneho vzdelávacieho programu žiaka/žiacov. Obsah, formy a postup vyučovania konzultuje s príslušným učiteľom,
- školský špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, školský psychológ môže v rámci vyučovania pracovať individuálne so žiakom, resp. so skupinkou vybraných žiakov s cieľom systematickej, intenzívnej korekcie, terapie alebo reedukácie,
- v prípade potreby si môžu školy, alebo diagnostické triedy, v ktorých sa vzdelávajú žiaci s poruchami správania vo svojich školských vzdelávacích programoch zvýšiť počet voliteľných hodín o 1 až 3 hodiny týždenne,
- vo vyučovaní žiakov s poruchami správania si učiteľ môže stanoviť dĺžku a štruktúru vyučovacej hodiny flexibilne, zohľadňujúc psychický stav, správanie a potreby žiakov, ktoré sú dôsledkom stanovenej diagnózy,
- vo vyučovaní žiakov s poruchami správania, u ktorých sa predpokladá, že po ukončení vzdelávania na základnej škole budú pokračovať vo vzdelávaní na stredných odborných školách, sa na 2.stupni základnej školy odporúča vo všetkých ročníkoch vyučovať predmety zo vzdelávacej oblasti Človek a svet práce.

6. Vzdelávacie štandardy

Vzdelávacie štandardy sú totožné so vzdelávacími štandardami podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre 1. stupeň základnej školy ISCED 1, Štátneho vzdelávacieho programu pre 2. stupeň základnej školy ISCED 2 a podľa v štátnych vzdelávacích programov pre jednotlivé učebné odbory ISCED 2C, 3C , prípadne študijné odbory ISCED 3A..

7. Rámcové učebné plány

7.1 Základná škola pri reedukačnom centre, diagnostické triedy pri diagnostickom centre do 15. rokov veku

Rámcové učebné plány sú totožné s rámcovými učebnými plánmi podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre 1. stupeň základnej školy ISCED 1, Štátneho vzdelávacieho programu pre 2. stupeň základnej školy ISCED 2 a podľa štátnych vzdelávacích programov pre jednotlivé učebné odbory ISCED 2C, 3C , prípadne študijné odbory ISCED 3A..

V individuálnom prípade môže žiak postupovať vo vzdelávaní podľa individuálneho vzdelávacieho programu.

7.2 Diagnostické triedy pri diagnostickom centre od 15. rokov veku

Učebný plán pre jednotlivé diagnostické triedy si vytvára diagnostické centrum vo svojom školskom vzdelávacom programe.

Všetkým žiakom v diagnostických triedach pri diagnostickom centre od 15. rokov veku sa vypracováva individuálny vzdelávací program, podľa ktorého sa vzdelávajú počas pobytu v diagnostickom centre. Vzdelávanie okrem nadobúdania a rozvoja vedomostí, zručností a schopností obsahuje aj diagnostickú a reedukačnú zložku zameranú na diagnostiku, reedukáciu a rozvoj vlastností osobnosti vo vzťahu k školskému správaniu, učeniu a práci a ďalších vlastností.

8. Organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie

Formy organizácie výchovy a vzdelávania upravuje § 29 a § 30 zákona č. 245/2008 Z.z., vyhláška č. 322/2008 Z.z. o špeciálnych školách a vyhláška č. 323/2008 Z.z. o špeciálnych výchovných zariadeniach.

8.1 Vzdelávanie v diagnostických triedach pri diagnostickom centre a v reedukačnom centre

Do diagnostického centra (DC) prichádzajú žiaci za účelom diagnostiky a reedukácie porúch správania. Diagnostický a reedukačný pobyt trvá spravidla 12 týždňov.

Do reedukačného centra (RC) sa umiestňujú deti za účelom reedukácie ich narušeného sociálneho, mravného a emocionálneho vývinu.

V diagnostickom centre sa pre potreby vzdelávania žiakov zriaďujú diagnostické triedy nasledovne:

- a) v diagnostickom centre pre deti do 15. rokov veku sa v diagnostickej triede vzdelávajú žiaci jedného alebo viacerých ročníkov;
- b) v diagnostickom centre pre deti od 15 rokov veku sú žiaci zaraďovaní do príslušnej diagnostickej triedy podľa stupňa dosiahnutého vzdelania, ktoré dosiahol žiak pred príchodom do diagnostického centra, alebo podľa typu školy, ktorú navštevoval pred príchodom do DC, podľa potreby aj na základe psychologického vyšetrenia intelektových schopností.

8.2 Vzdelávanie formou individuálnej integrácie

Ak sa poruchy správania premietajú do vzdelávacieho procesu tak, že žiakovi je potrebné vytvoriť špeciálne podmienky na vzdelávanie, takýto žiak má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a musí byť na škole evidovaný ako žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Status žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami môže byť aktuálny najmä v prípade, kedy žiak s poruchami správania výrazne zaostáva vo vzdelávaní, poruchy správania sú kombinované s poruchou aktivity a pozornosti, resp. sú poruchy správania dôsledkom aj narušeného duševného zdravia, alebo telesných chronických

ochorení. Podmienkou evidencie žiaka ako žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je súhlas jeho zákonného zástupcu.

Potvrdenie o tom, že žiak má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vydáva podľa kompetencií, na základe odborného vyšetrenia školské zariadenie výchovného poradenstva a prevencie.

Žiak, ktorý má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, musí mať vypracovaný individuálny vzdelávací program. Individuálny vzdelávací program vypracováva škola spoločne so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie podľa kompetencií.

Žiak môže mať špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby počas celého vzdelávacieho cyklu alebo len počas limitovaného obdobia, čo sa posudzuje na základe výsledkov odborného vyšetrenia školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie.

Žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorý sa vzdeláva v bežnej triede základnej, prípadne strednej školy, musí mať zabezpečené odborné personálne, materiálne, priestorové a organizačné podmienky v rozsahu a kvalite zodpovedajúcej jeho individuálnym potrebám.

Riaditeľ školy je povinný pri výchove a vzdelávaní takéhoto žiaka zabezpečiť systematickú spoluprácu školy so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie. Podľa potreby škola môže spolupracovať aj s niektorým diagnostickým centrom alebo reedukačným centrom.

Individuálny vzdelávací program je súčasťou povinnej dokumentácie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, individuálne integrovaného v bežnej triede základnej, prípadne strednej školy. Je to dokument, ktorého účelom je plánovanie vzdelávania žiaka podľa jeho špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb.

Individuálny vzdelávací program obsahuje

- základné informácie o žiakovi a vplyve jeho diagnózy na výchovno-vzdelávací proces,
- požiadavky na úpravu prostredia školy a triedy,
- modifikáciu učebného plánu a učebných osnov,
- aplikáciu špeciálnych vzdelávacích postupov,
- špecifické postupy hodnotenia učebných výsledkov žiaka,
- špecifiká organizácie a foriem vzdelávania,
- požiadavky na zabezpečenie kompenzačných pomôcok a špeciálnych učebných pomôcok,
- zabezpečenie servisu odborníkov – špeciálneho pedagóga, liečebného pedagóga, psychológa a iných odborníkov podľa potreby.

Všetky špecifické úpravy sa vypracovávajú v individuálnom rozsahu a kvalite tak, aby zodpovedali špeciálnym výchovno-vzdelávacím potrebám konkrétneho žiaka.

Individuálny vzdelávací program vypracováva triedny učiteľ v spolupráci so špeciálnym pedagógom, liečebným pedagógom, prípadne ďalšími zainteresovanými odbornými zamestnancami podľa potreby a so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie.

Ak je žiakovi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami potrebné prispôsobiť obsah a formy vzdelávania v jednom alebo viacerých vyučovacích predmetoch, vypracuje vyučujúci daného predmetu v spolupráci so špeciálnym pedagógom ako súčasť individuálneho vzdelávacieho programu *Úpravu učebných osnov konkrétneho predmetu*. Jedná sa o úpravu

obsahu vzdelávania žiaka, t. j. vychádza sa z učebných osnov predmetu. Vyučujúci učiteľ v spolupráci so špeciálnym pedagógom vypracuje postupnosť krokov pri preberaní učiva príslušného predmetu. Úprava učebných osnov predmetu, ktorá je súčasťou individuálneho vzdelávacieho programu, sa vypracováva len pre tie vyučovacie predmety, v ktorých žiak nemôže postupovať podľa učebných osnov daného ročníka. Primeraná úprava učebného obsahu je možná len na základnej škole. V prípade integrovaného vzdelávania žiaka s poruchami správania na strednej škole nie je možná redukcia a znižovanie náročnosti vzdelávania z hľadiska učebného obsahu jednotlivých vzdelávacích predmetov. Úprava učebných osnov sa akceptuje len v prípade napr. pridruženej poruchy aktivity a pozornosti v nevyhnutnom rozsahu a kvalite a po konzultácii so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie.

Individuálny vzdelávací program sa v priebehu školského roka môže upravovať a dopĺňovať podľa aktuálnych špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiaka. Úpravy vzdelávacieho programu sú výsledkom odborných konzultácií všetkých zainteresovaných odborníkov a oboznamuje sa s nimi aj zákonný zástupca žiaka.

Individuálny vzdelávací program podpisuje riaditeľ školy, triedny učiteľ, špeciálny pedagóg a zákonný zástupca žiaka.

9. Povinné personálne zabezpečenie

Personálne zabezpečenie primárneho a nižšieho sekundárneho vzdelávania sa na školách pre žiakov s poruchami správania sa realizuje podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre 1. stupeň základnej školy ISCED 1, Štátneho vzdelávacieho programu pre 2. stupeň základnej školy ISCED 2, podľa štátnych vzdelávacích programov pre jednotlivé učebné odbory ISCED 2C, 3C, prípadne študijné odbory ISCED 3A a podľa §13 vyhlášky č. 323/2008 Z.z. a špeciálnych výchovných zariadeniach.

10. Povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie

Podmienky pre povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie sú definované v Štátnom vzdelávacom programe pre 1. stupeň základnej školy ISCED 1, v Štátnom vzdelávacom programe pre 2. stupeň základnej školy ISCED 2 a v štátnych vzdelávacích programoch pre jednotlivé učebné odbory ISCED 2C, 3C, prípadne študijné odbory ISCED 3A..

11. Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia v škole

Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia v škole sú definované v Štátnom vzdelávacom programe pre 1. stupeň základnej školy ISCED 1, v Štátnom vzdelávacom programe pre 2. stupeň základnej školy ISCED 2 a v štátnych vzdelávacích programoch pre jednotlivé učebné odbory ISCED 2C, 3C, prípadne študijné odbory ISCED 3A..

12. Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov

Školský vzdelávací program sa vypracováva na základe Štátneho vzdelávacieho programu pre 1. stupeň základnej školy ISCED 1, Štátneho vzdelávacieho programu pre 2. stupeň základnej školy ISCED 2, štátnych vzdelávacích programov pre jednotlivé učebné odbory ISCED 2C, 3C , prípadne študijné odbory ISCED 3A a Vzdelávacieho programu pre žiakov s poruchami správania ISCED 1, ISCED 2, ISCED 2C, ISCED 3C, ISCED 3.

Vzdelávací program pre žiakov s poruchami správania
ISCED 1 – primárne vzdelávanie
ISCED 2 - nižšie sekundárne vzdelávanie
ISCED 2C - nižšie stredné odborné vzdelávanie
ISCED 3C - stredné odborné vzdelávanie
ISCED 3 - sekundárne vzdelávanie

Autori:

PhDr. Margita Levčíková, CSc.

PhDr. Pavel Bryndzák

Mgr. Miroslav Kováč

Ing. Blažena Kulhová

Ing. Marek Mikula

Mgr. Ľubica Murínová

Mgr. Pavol Šimko